

Familia

BC Central University Library Cluj

Apare odată pe lună
sub conducerea unui comitet de redacție
Redactor: M. G. Samarineanu

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției. — Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 5:

⊗⊗	1. <i>Unificare sau armonizare</i> de George Bota.	⊗⊗
⊗⊗	2. <i>Prieteni morți..</i> de Victor Eftimiu.	⊗⊗
⊗⊗	3. <i>Sanda</i> de D. Psatta.	⊗⊗
⊗⊗	4. <i>Inima</i> de Z. Sandu	⊗⊗
⊗⊗	5. <i>P. S. S. Arhiepiscopul Andrei Crișanul</i> de red.	⊗⊗
⊗⊗	6. <i>O urare nerostită</i> de T. Neș.	⊗⊗
⊗⊗	7. <i>Natura, natura!</i> de Cezar Petrescu.	⊗⊗
⊗⊗	8. <i>Sfatul părintesc</i> de George A. Petre.	⊗⊗
⊗⊗	9. <i>Voință sinceră</i> de T. Neș.	⊗⊗
⊗⊗	10. <i>Strofe pentru veacul meu</i> de Const. Goran.	⊗⊗
⊗⊗	11. <i>Scrisoarea cincea</i> de Ion Dragu	⊗⊗
⊗⊗	12. <i>Astra în Bihor</i> de I. Pogan.	⊗⊗
⊗⊗	13. <i>Vara</i> de M. G. Samarineanu.	⊗⊗
⊗⊗	14. <i>Fondatorul</i> trad. de Const. Delabaia.	⊗⊗
⊗⊗	15. <i>Decebal</i> de Volbură Poiană-Năsturaș.	⊗⊗
⊗⊗	16. <i>O frumoasă activitate științifică</i> de Dr. Gr. Alex.	⊗⊗
⊗⊗	17. <i>Opera română din Cluj</i> de Șt. Mărcuș.	⊗⊗
⊗⊗	18. <i>Boul și tânjarul</i> de George Bota	⊗⊗
⊗⊗	19. <i>Sfârșit</i> de Ion Ciorănescu.	⊗⊗
⊗⊗	20. <i>Apus de soare</i> de I. G. Samarineanu.	⊗⊗
⊗⊗	21. <i>Gânduri</i> de Jean Rostand.	⊗⊗
⊗⊗	Cronici: <i>Cronica literară</i> de M. San-Marino — <i>Cronica Teatrală</i> de g. a. p. — Note. <i>Comemorarea lui Eminescu</i> de M. — <i>Monumentul lui Eminescu.</i> de P. — <i>Indemnuri dela un congres</i> de T. — Coloneii literaturii române de M. — Reviste: <i>Vestitorul.</i> — <i>Cosinziana.</i> Clîșee.	⊗⊗
⊗⊗		⊗⊗

Abonamente:

Pe 1 an: 120 Lei; pe 6 luni: 75 lei. — Pentru instituțiuni și autorități: 300 lei pe an. — În străinătate: 300 lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

Unificare sau armonizare?

De George Bota.

Filozofia socială cu toate ramurile sale, și-a construit sistemele având la bază „*omul abstract*”. Incă din 1796 un scriitor francez, Ioseph de Maistre, râdea de adunările constituante cari voiau să facă legi pentru *om*.¹⁾ Dar după cum spune el, nu există „*omul*” în lume, ci există Francezi, Italiani, Ruși etc. Cât privește despre om declară că nu l-a văzut nicodată în viața sa. O constituție sau o lege făcută pentru toate națiunile, nu este făcută pentru niciuna.

Intr'adevăr s'a abuzat prea mult de *omul abstract*. Sub scutul acestui cuvânt „*omul*”, s'au ascuns laolaltă înțelepți și proști, barbari și civilizați, harnici și leneși, capabili și incapabili, valori și nulități sinceri și mincinoși, caractere și nimicuri. În numele „*omului*” s'au pornit curente revoluționare; dela „*om*” *omul abstract*, *omul presupus*, a pornit curentul de egalitate printr'o logică foarte simplă și fatală; dacă toți suntem *oameni*, toți suntem egali, sau va trebui să fim egali. Dela lupta în privința împilării și nedreptății despotice, s'a ajuns la haina lăbărțată a „*omului*”, cu care s'a îmbrăcat orice ființă bimană. Toate aberațiile socialisto-anarhisto-comuniste pornesc dela această chimă ideală care se chiamă „*om*”. Și ceace este mai caracteristic e că alături de victimele curatului idealism, s'au slujit de conceptul „*om*” mai mult șarlataniil politici.

Realitatea istorică, etnică, geografică, omul concret, produs al atâtor împrejurări actuale și trecute, omul individ, activ și autocreator, acestea nu au fost luate în seamă de către marli ideologi, iar șarlataniil se făceau că nu le cunosc. Faptul că popoarele vechi erau mai unitare, nu ne îndreptățește să spunem că societatea antică era superioară celei de azi. Programul social, ca orice *progres*, înseamnă diferențiere și specializare în același timp. Rolul abstracției „*om*” este numai acela al unui ideal, ce plutește ca o lampă deasupra realității diverse. Omenirea nu a progresat decât prin eforturile indivizilor, prin munca națiunilor și nici nu-și va putea continua drumul altfel. Căci o unitate absolută nu ar putea exista decât dacă ne-am închipui o viață de turmă, în care egalitatea aproape e realizată. Acest drum însă

duce la decadență, drumul care duce în sus, se realizează prin *diferitele și variatele* eforturi la lumina unui ideal „*omul*”. Dar „*omul*” este o concepție și nu trebuie confundată cu realitatea.

În realitate există oameni și mentalități; chiar în interiorul aceluiași neam, al aceleiași țări, găsim atâtea diferențieri și atâtea mentalități. Incât când e vorba să facem așa numita *unitate* sufletească, nu înseamnă că trebuie să ștergem cu totul daosebirile, căci nici nu o putem face și este și absurd să o facem. Putem însă *armoniza* mentalitățile unui neam sub scutul aceluiași ideal național, după cum putem armoniza națiunile atât de diferite între ele, sub scutul idealului „*om*”. La noi problema armonizării naționale este mai greu ca oriunde, pentru că diferența dintre oameni și mentalități este mai mare decât în orice altă țară. Chiar indivizii aceleiași rase, suferind imperiul împrejurărilor istorice diferite, ascultând de legi diferite, de orientări diferite, azi ne apar cu mentalități diferite. Ceace ne-ar ușura armonizarea mentalităților Românilor, ar fi comunitatea de rasă și de limbă, elemente mult mai puternice decât accidentele istorice. Nu este vorba nici de supărare nici de insultă, ci de o simplă constatare că azi avem Români cu mentalitate rusească, maghiară, nemțească și românească. Oricât de orientali ar fi considerați Românii din fostele principate române, acolo, sub imperiul unei vieți românești, s'a produs o mentalitate românească. Căci să nu se confunde influența pe care au suferit-o Românii liberi dela diferitele culturi cu însăși cultura românească. Independent de orice vânt, a existat acolo o viață românească, din care a eșit o mentalitate românească. Aceiași biserică, același școală, aceleași sărbători, aceleași legi, bune sau rele, etc. ne-au dat o mentalitate proprie românească, crescută de dreptul pe trunchiul rasei latine și cu mici altoiri străine.

Pe scelași trunchiu, dar sub imperiul școlii maghiare, germane sau rusești, chiar în limba românească sub imperiul uneori al unei biserici streine ca formă, la razele culturale ce emanau de la centre streine nouă, s'au format mentalități diferite. Cel ce au fost mai aproape de focul românesc, chiar cu firme bisericesti streine, se apropie mai mult de mentalitatea ro-

¹⁾ G. Sorel — Reflexions sur la violence — Paris 1925 ed. Rivière.

mânească. Inșă cei ce au căzut sub directa dogoarea a Petrogradului, a Vienei sau a Buda-Pestei, se resimt bine și azi de dogoreala lor. Acesta este adevărul concret și nu e bine să-l ascundem; nici nu e folositor, nici de laudă a ne mândri, cum fac unii inconștienți, cu poleiala străină pe care împrejurările istorice ni-a dat-o. Trebuie să ne convingem odată că avem, mulțumim lui Dumnezeu, o cultură românească, o limbă și o credință românească, o viață și o mentalitate românească, apreciate de întreaga lume. Cel ce vrea să fie altceva decât ce este, nu este nimic, căci nu este nici ce ar trebui să fie, nici cece prostește vrea să fie.

Armonizarea mentalităților nu se poate face decât prin preponderanța culturai mame, prin școala românească, printr'o dogoreală a focului din inima Românismlui. Ne obicinuim să ne lăudăm cu meritele noastre din trecut, chiar dacă prezentul ne spune că ce a folosit odată, azi poate fi chiar primejdios.

Este un rău și un încăpăținat orgoliul acesta și absurd în aceleași timp. Nu vom putea șterge deosebiri locale, dupăcum am spus, dar ne vom putea căli sufletele la focul nostru firesc, armonizându-ne diversitatea la lumina aceluiasi ideal. Unificare numai aceasta poate însemna; păcat însă că tocmai în această direcție se lucrează mai puțin. În școli și în biserici, din fericire nu în toate, în administrații, în localuri de judecată, în cele de cultură se lucrează încă sub imboldul razelor streine par'că în virtutea inerției. Nu avem tăria revoluționarului, care rupe cătușa, rupe lanțul ruginit al obiceiului spre a da de lumina cea adevărată. Mentalitatea streină ne ține legați de timpuri cari nu au fost ale noastre.

Este o virtute să devii cece te-a lăsat Dumnezeu să fii! Dar câți înțeleg această virtute?!

Fără să le schimbăm sufletul lor de unguri, sași, ruteni etc., minoritarii cari convieșuesc cu noi, n'au nimic de câștigat dela spirii cu cari se prezintă încă mulți în noua formă de Stat, în care i-a adus fatalitatea și dreptatea istorică. Dupăcum Românii, au fost atât de inteligenți și s'au știut acomoda, fără să-și piardă caracterul rasei lor, tot astfel credem că și minoritarii noștri vor înțelege că unitatea politică a noului Stat, le impune să țină seama de mentalitatea românească. E mult până se vor convinge de superioritatea ei și suntem siguri că nu le va fi greu cu ea. Sunt chiar semne că nu ne înșelăm în presupunerea noastră.

SANDA

De D. Psatta.

Imi spune că marea-i adâncă, — de unde!
 În ochi-i albaștri sunt mări, mai profunde!
 Imi spune că vântul desmeardă, — poveste!
 Ființă mai blândă ca Sanda, nu este!
 Imi spune că soarele-i viață, — mă'nșeală!
 Când Sanda lipsește, eu pier ca de boală?!
 Imi spune că luna e bună, — mă minte!
 Că luna nu știe ca Sanda s'alinte!
 Si'mi spune că dragul de mamă . . . glumește!
 Că cine pe lume ca Sanda iubește!?

Prieteni morți . . .

de Victor Eftimiu

Prieteni morți, fantome, iubiri, întraripări,
 Crepusculul v'aduce și clara dimineață . . .
 Sunt zeci de brațe'tinse, sunt aiurări, chemări
 Năframe flutate de dincolo de viață . . .

Năframe flutate de dincolo de lume
 De ce e stolul vostru din ce în ce mai plin?
 De ce-mi trimiteți lacrimi și zâmbete postume?
 Să-mi fi furat și mie al clipelor declin?

Să fi sunat din trâmbiți acordul meu final
 De vin atâția îngeri aiurea să mă poarte?
 Trec tot mai multe valuri spre neștiutul mal . . .
 Mi-e scris, să fiu chemare de dincolo de moarte?

Mi-e scris, asemeni vouă, pe zid de veșnicii
 Să fiu curând solie de dincolo de cripte?
 Mi-e scris să fiu chemare trimisă celor vii
 O, steaguri luminoase pe amurgul meu înfipte?!

Inima

Z. Sandu.

*Induioșată de milă grăt sufletului: „Ce pricină dușmane
 îți înrouează aripa cu lacrima durerii amare, albul
 meu porumbel? Suspiniul tău înăbușit mă tulbură până
 în adâncuri și lumina visurilor îmi zboară din gră-
 dinitile mele. Din umbra tușișului de mărăcini, creșuți
 în margine de drum, se ridică grai de ocară. E al
 prietenilor tăi, al închinătorilor de ieri. Bunii tăi prie-
 teni! Ieri îți laudau strălucirea gândului și dreptatea
 judecății închinându-se neobositei tale trude pentruca
 astăzi să-ți sburătorească căsuța cu năroiul ocărei
 nedrepte.*

*Și de s'ar mulțumi măcar cu hultrea mea, doar
 de sunt mai hoinară!*

*Că te-ai umbrat cu mărunțele griji ale celor des-
 moșteniți de soartă! Ori aceasta-i întunerice și păcat?
 Atunci și soarele e plin de noapte, când e umbrat de
 nourii ce-și plâng binecuvântarea pe glia arsă de vânturii!*

*Da, îi zăresc cum își anină obielele hului în
 ghimpii păcatelor, singura lor podoabă de sărbătoare.
 Frământarea ta adâncă pentru izbânda luminii li-e
 încălceală și trudă fără rost. Dar cum ar numi ei zilele
 de primăvară, cari coboară lumina și căldura soa-
 rului prin halna destrămată a norilor?*

*O nu-ți împovăra aripa avântului cu roua durerii
 pricinuită de hula prietenilor! Doar aripa vreau să
 fi-o frângă.*

*Strălucește suflete al meu în mândria durerii în-
 lăcrimate, sclipește asemenea paloșului în luptă vitează,
 Sbucliumul tău va rodi asemenea câmpiilor egiptene
 în cel șaptea ani de roade ai Faraonului.*

P. S. S. Archiereul Andrei Crișanul

Cu mare ceremonie și frumoasă sărbătoare s'a hirotonit întru archiereu P. S. Dr. Andreiu Magier vicar episcopesc. Parcă și natura a voit să sărbătorească cu noi această zi deosebită a ortodoxiei bihorene, atât de frumoasă a fost ziua de 4 Iulie. Inbucurător a fost că la sfânta ceremonie au luat parte P. S. Episcopul romano-cat. Bjelik, reprezentatul bisericii reformate dl Cernak și mi-se pare și un preot dela sfânta biserică unită. S'a înțeles de toată lumea că era vorba de un însemnat act creștinesc, iar pentru Români de o sărbătoare a credinței strămoșești. Mișcătoare și emoționantă a fost întreaga slujbă. Cei trei Episcopi: P. S. Roman al Orăzii, P. S. Comșa al Aradului și P. S. Ivan al Clujului și Feliacului, îmbrăcați în frumoasele odăjdii, au dat sfintei slujbe atmosfera de pioșenie prin personalitatea lor cucernică. Frumoase și biblice adevăruri a spus P. S. Roman Cio-

prin satele Bihorului, ne dă garanția că va fi totdeauna la înălțimea chemării sale.

La masa care s'a dat în cinstea noului hirotonit întru archiereu au vorbit P. S. Episcop Roman Ciorogariu, cu aceleași accente de patriotism creștinesc, a vorbit P. S. Episcop Bjelik dela înălțimea unui adevărat păstor; a vorbit reprezentantul ministerului cultelor, dl Toma Ienciu, a vorbit dl Dr Teodor Popa ca vechiu prietin, a vorbit Dl George Bota inspectorul șef al regiunii, arătând că școala grauiței vede în noul archiereu un puternic pivot de consolidare sufletească. Dar, mai cu seamă a impresionat mult inimoasa cuvântare a dlui părinte Dr Miculaș din partea episcopiei unite care a făcut declarații cari îi fac cinste și îl ridică la înălțimea marilor uniți dela Blaj: Petru Maior, Șincai, Micu. A declarat că vâlul pe care istoria l'a pus între frați va dispărea cât de curând și vom fi iarăși una în credința strămoșească.

P. S. S. Dr. Andrei Crișanul.

rogariu, dând binecuvântarea Sa fiului său sufletesc P. S. Andrei Crișanul.

În fața credincioșilor a vorbit apoi noul Archiereu, inspirat parcă mai mult ca oricând. Înălțimea dela care a vorbit, declarațiile sincere pe care le-a făcut, ne dau și nouă Românilor de orice confesie și minoritarilor să așteptăm dela P. S. Crișanul vecinic cuvântul păcii și al iubirei. O, dacă ar fi fost toți în stare să-l priceapă și să vadă adevăratul sens al apostolului de care avem nevoie cu toții! O, dacă ne-ar mai da Dumnezeu păstori ca acesta, fie de orice confesie creștinească!

P. S. Crișanul a fost la înălțimea sărbătoarei. Trecutul său de neostenit apostol purtător de lumină caldă

O urare nerostită

de T. Neș.

Cu prilejul hirotonirii întru archiereu a Preasfinției Sale Andrei Crișanul, la 4 Iulie 1926.

Preasfințite Părinte!

Sub stăpânirea amintirilor comune, pe cari ni le cernuse vremea în suflet, îndrăznesc să-ți adresez câteva cuvinte în aceste clipe de sărbătoare, când fiecare vorbă se îmbie mai luminoasă atenției Preasfinției Tale

Sufletul intelectualului îmbătrânește ca Pământul. El se naște cu un amestec clocotitor de avântate sentimente superioare, cari se polarizează în jurul sentimentului religios. Viața troienește cu senzațiile sale, vremea învestmântă cu colorata broderie a imaginilor și rașfunează în scoarța cristalină a științei acest sentiment expansibil, care râvnește să umple universul bătând la porțile Cerului. Conștiința vremurilor pozitivistice rareori înregistrează sismic câte o zguduire a sentimentului religios comprimat. Materialismul inundă cu zgura sa duhul creștinesc întemnițat, care odinioară înflăcăra întreaga Europă și purta flamurile mândrilor cavaleri peste țări și mări împotriva păgânilor

Preasfințite Părinte! Cârja archierească, primită astăzi, să atingă scoarța cristalină a științei, s'o despice și ca tolagul făcător de minuni al lui Moise, să izvoarească din adâncul ființei noastre magina sentimentului religios, care să spele zgura materialismului și să albească sufletele mai vărtos decât zăpada.

Întru mulți ani, Stăpâne!

Frumoase cuvinte. Revista noastră aduce P. S. Andrei Crișanul cele mai călduroase urări de fericire și de spor în noua cale.

red.

Natura, natura!..)

de Cezar Petrescu

În tren, acum o lună jumătate, prietenul meu vorbea cu însufleșirea unui școlar scăpat în vacanță :

— Uff ! Când m'am urcat în vagon parcă am re-născut. Mă înăbușeau monșeri, Bucureștii ! Fum și praf sgomotul ăla continuu dela șeșe dimineața până la unu noaptea. Și miros de mitifei și mâinele care îți se întind asudate de trebuie să te stergi cu batista pe degete, după ce te-ai despărțit de un prieten. Și canicula teribilă ! Și impertinența birjarului, care ține să te ducă unde vrea el nu unde îți-s treburile tale. Și Capșa cu aceleași tipuri și mâncările fade de restaurant, unde a picurat sudoarea chelnerului în sos... Și câțiva arbori schilozii și prăfuiți ; ridicola colivă verde dinaintea Teatrului Național... Mje-mi trebuie natură dragă, să respir aer fără fum de benzină, să calc pe pământ moale nu pe asfalt, să mă întind undeva pe o pajiște, să ascult o pasăre pluină ; însfârșit mă'nțelegi, natură ! Orașele dragă ? Puah ! Visul meu iubitule, e să mă retrag unde-va la țară, să am o căsuța simplă, un balcon cu ederă, câțiva pomi pe șpallier pe care să-i îngrijesc eu, să-i altoesc, să-i ud. Candid, însfârșit, mă'nțelegi ? Candid, întors să-și cultive grădina.

Și pe figura prietenului meu, stătea scrisă cea mai desăvârșită fericire. Nu-și găsea astâmpăr. De la o ferastră a vagonului se muta la alta pe culoar. Nu-i scăpa nimic.

— Ai văzut ovezele ? Și porumbul ? Și o lucernă dragă, o lucernă !... Îți spu pe onoarea mea că-i invidiez pe ăștia, care au norocul să trăiască în mijlocul naturii.

Ce oraș ? Ce teatru ? Ce ediții de gazetă ? Dă Domnul și ploaie, crește pâinea ca din apă. Când ai poftă de oraș, te urci în tren, după câteva ceasuri ai și oraș cât îți place. O săptămână două, nu mai mult. După aia te saturezi. Dar o săptămână-două, da ! Orașul monșeri ca femeia, cu cât o vezi mai rar cu atât o iubești mai mult. Dacă-ți stă toată ziua în suflet, t-ai văzut toate intimitățile ; să spală, o doare stomacul, însfârșit, înțelegi !.. Toată poezia s'a dus ! Așa înțeleg eu viața, monșeri !
Pauză.

Trenul a spintecat un șes, a trecut sonor peste un pod, aleargă acum între copacii subțiri ai unei tinere dumbrăvi.

— Ai văzut ?

— ?...

— Va să zică n'ai văzut ? Vezi, îmi pare rău, nu ești un tip care să înțelegi natura. Ca s'o iubești trebuie s'o înțelegi ; să nu-ți scape nimic, să vezi totul ca un splon monșeri și ca un amant gelos.

Egolst, prietenul meu nu mi-a spus ce a văzut ; rușinat de această incapacitate a mea de a înțelege natura n'am întrebat, așa că n'am să știu niciodată ce-a

văzut ei în dumbrava, care nu era minunată ca a lui Sadoveanu ; era o dumbravă ca toate dumbrăvile.

Dar prietenul nu mi-a mai vorbit restul drumului. Mă clasase. Eram un individ care nu înțelege natura. Nu mai prezintam nici un interes. Poate mă compătimea. Umilit am scos un ziar și-am citit cu ploasă atenție, chestiunea cărbunelui englezesc și ce e cu prăbușirea trustului Stinnes, probleme care vă imaginați bine, mă pasionează de mult.

Pe urmă, cu prietenul meu m'am întâlnit aci. Nu apucasem să aflu unde vine să respire aer, să nu calce pe asfalt, să se întindă pe pajiște moale etc. etc.

A venit către mine cu un baston cojit de alpinist, cu cui în vârf. Purta haină subțire de sport, pălărie moale de pânză împăturită și pusă în buzunar.

— Aci erai și tu ? ei bravo ! Mă bucură. Ai văzut ce pădure dragă, ce brad, ce aer, ce verde ? — și pârăul, spune drept nu e o minune ? Ascultă-l ! Clic-clic ! Clic-clic ! Povestește ceva..

Mă privește bănuitor. Apoi își amintește :

— Numai să nu fii dintre ăia care se plictisesc aci. Sunt și de ăia. Pe onoarea mea, îl compătinesc. Natura, dragă..

Câteva zile l'am văzut agitat. Când în pădure, când punând la cale excursii, când așteptând răsăritul lunii într'o înfrigurare de impresar înainte de începerea spectacolului.

Între două străngeri de mână :

— Ai văzut ? Și ploaia de ieri, minunată ! Un ropot numai și destul. Cât trebuia ! S'a răcorit toată pădurea ; ai observat cum miroase rășina după ploaie ? Îți spun drept, mi-e milă de ăia care au rămas la București. Trebuie să fie o căldură și o infecție și o plictiseală, monșeri, o plictiseală !..

Altădată :

— Am lipsit două zile. O excursie la mânăstiri pe jos. Numai pe potecile pădurii, printre brazi, se scutura roua.. Când ne-am întors aseară luceau llcurcii verzi, în ferigi și în mușchi, D-ra Amalia — știu una din cele două fete cu care m'ai tot văzut — ne-a cântat din gură. Răsuna pădurea. Și o singurătate și o tăcere ! Așa înțeleg eu vacanța monșeri ! Ce Sinaia ? Ce Mehadia ? Ce Constanța ? Iar să-ți schimbi de două ori hainele pe zi, să stai țapăn ; te întâlnești cu aceleași tipuri. Se mută doar Bucureștii cu tine de pe calea Victoriei aiurea.. Eu natură monșeri, asta vreau izolare și natură ! De oamenii cu care te întâlnești toată ziua sunt sătul, până aci !

Cu latul palmei pus în dreptul gâtului îmi arată până unde e sătul de oameni. Mă simt înduioșat.

Tristă viață trebuie să aibă un asemenea mizantrop și cine știe ce-a suferit din pricina oamenilor, ce dramă ascunde.. Fiecare om e un mister pentru alt om. Și

*) Din volumul, „Dintr'un carnet de vară“, care va apare.

strâng mâna cu mai multă căldură decât întotdeauna. Intr'adevăr, oamenii? puah!...

Pe urmă, m'a surprins cu un ziar în mână și dând din cap cu compătimire, m'a muștrat:

— Cum poți citi ziare aci? Svârle-l cât colo!...

Un ziar spurcă natura monșer. Iți aduce în bârlogul tău unde te-ai ascuns, toată zarva vieții stupide de care ai fugit.

Am ascuns ziarul intimidat.

Aceasta acum o lună.

Astăzi, prietenul meu cu nerăbdare, la început discretă și mai pe urmă pe față ese înaintea factorului cu un kilometru. Il întâlnesc amărit:

— Nu mai înțeleg, nimic monșer. De două zile nu mai primesc nici o scrisoare și-asta e o porcărie, să nu existe un depozit de ziare aci! E o porcărie monșer!

Dau din cap: exact e o porcărie monșer!

Pornesc spre pădure, unde urcă în fund un pisc și de acolo se vede în păclă sinille toată valea spre Moldova și mai departe, prunduri în lunci.

— Nu mergi?

Prietinul meu se uită la ceas, își privește ghetetele prăfuite, își dă pălăria pe ceafă. Înțeleg că n'are nici o poftă de plimbare. Mă însoțește numai câțiva pași.

— Știi tu, acuma de ce mi-e dor mie?

— Nu știu dragă prietene, de ce ți-e dor ți-e acum!...

— De un mazagran la Capșa, de asta mi-e dor! Să-l aducă Neculai ori Titu, în pahar înalt cu ghiță sfărâmată, să sorbi din paiu, să ascuți pe Cazaban în dreapta și șuetele lui Minulescu în stânga... De asta mi-e dor... Spune drept, tu!

— Bine înțeles că și eu. Nu mi-e dor de mazagran cu ghiță pisată fiu... Dar eu pot spune tot așa că nu mi-e dor de Cazaban...

— Ei bravo, vezi!

— Ce văd?

— Vezi că și tu?...

— Nu'nțeleg.

— Natură, natură! Nu zic ba! Dar de la o vreme...

Tot același copaci, același răsărit, același pârâu... Cum or fi trăind oamenii așa aci, îngropați, fără să știe nimic din ce se petrece pe lume? Iți spun drept; mie mi-e milă. Se abrutizează, monșer, se abrutizează!

Prietinul a rămas jos. Eu m'am urcat. M'am coborât. Venind îl găsesc pe un pietroi, citind într'o bucată de ziar vechiu, accidente de tramvai și cronica tribunalului. Atât se poate descifra, pe petecul de hârtie uns și cu cerneala tipografică îngălbănită.

Este bine să ascuți laudele cu urechea unui dușman.

Credem în idelle în care găsim climatul nostru moral.

Adeseori îți trebuie mai mult talent pentru a predica o operă — decât autorului a o face.

SFATUL PARINTESC

de George A. Petre

Mi-a spus-o tata: „Măi băete, Nu te lăsa ca să te'mbete Cu dor de ducă depărtarea, Căci nesfârșită este zarea Și viața noastră e ca marea: Te fură dela vre-o răscruce, Te prinde'n valuri și te duce, Te ia de mâini și de picioare, Te trage'n funduri de văltoare Ori te aruncă cruđu-i val Pe cine știe care mal. Așa să știi tu, măi băete: De-apucă dorul să te'mbete, E gata drumul să te fure; Te pierzi în viață ca'n pădure, Cărarea-i ici... acolo piere, Ai vrea să sbori și n'ai putere, Incepi să strigi: în jur tăcere. Te duci așa și vremea trece Și n'are cine te petrece, Căci drumul e hain, te minte — Nici înapoi... nici înainte“...

Mi-a spus-o tata... e demult... Și-atuncea n'am vrut să-l ascult...

Mi-a spus-o mama: „Dragul meu, Și, tralul prin străini e greu! Te'ncrezi ușor în ori și cine, Dar nimeni nu te'nvață bine; Te uiți în ochi la fiecare, Și n'ai cuvânt de'mbărbătare, Și drumurile sunt deschise, Dar porțile rămân închise Cu lacăt și zăvoare grele Și tu degeaba bați în ele. Se'ncuibă'n tine vre-o durere Și nicăiri nu-i mângâere. Un zâmbet ai să cați pe-o frunte Și frunțile vor fi tot crunte; Vei plânge după vorbă bună Și n'ai să poți găsi o mână Să-ți facă semn blajin în cale, Să șteargă lacrimile tale. Ascultă-mi vorba, dragul meu, Căci tralul prin străini e greu; Ei, lumea plină e de căi Și, vezi tu, oamenii sunt răi“...

Mi-a spus-o mama... e de mult... Și atuncea n'am vrut s'o ascult... Și tata mi-a grăit, și ea — Și vorba lor a fost așa...

Voință sinceră

de T. Neș.

Societatea, privită dintr'un punct din afară de ea, se înfățișează ca o mișcare fără astâmpăr a elementelor sale. Forma ei variază, cum se schimbă formele geometrice ale corpului de armată în exercițiu. Asociația indivizilor, gruparea lor în umbrele steagurilor cu inscripții fascinătoare de masse, disociația grupurilor prin fermentii ideilor, caracterizează viața socială.

Varierea formală a societății numai în parte este hotărâtă de agenții mediului fizic. Cauzele schimbărilor sunt endemice. Fiecare individ este impresurat de o sferă de influență activă în penetrație mutuală cu celelalte. Societatea pare o pânză de forțe, cari se încrucișază în individ. Această urzeală este într'o perpetuă agitație, undulare, fluturare, stârnită de inițiativa individuală. Fără aceasta din urmă, dinamica socială, obosită, ar trece în repaosul staticeii. — Linia ascendentă a evoluției s'ar întinde orizontal. Popoarele încătușate în formele rigide ale conservatismului și tradiționalismului și stăpânite de inerția materiei ar trăi o viață vegetală, fără explozii spirituale și ciocniri violente de voințe, cari mână masele pe panta evoluției.

Societatea postbelică ne imbie iluzia falsă a unei activități nervoase

Oratorii de bălciu, cari înfășurați în steaguri roșii, învrăjbesc neamurile și agenții electorali, cari zgândăresc atavicele instincte distrugătoare, — e drept — agită necontenit urzeala forțelor sociale. Aceasta, însă, este o undulare superficială, redusă în timp și adâncime. Este un vânt vremelnic, care buciună numai câeva clipe în goana sa deasupra societății.

Instituția realității sociale ne duce la alte constatări în sufletele intelectualilor — în general — zărim o tragedie cumplită, o crâncenă luptă între idee și voință. Brațul nu se supune gândului. Ideea pare o petală, ce flutură sculptor în lumina conștiinței, fără să rodnicească voința. Brațul se supune forțelor isvorite din subconștient, ori ascultă, înfricat de teroare. Sufletul e viscolit neîncetat de războiul conștiinței morale și etica practică. Idealul moral n'are forță motrice suficientă, iar faptele se disting prin automatismul lor, fără a fi în-suflețite de o sinceritate caldă.

Asistăm zilnic la căința mută, a acelor îndurerați, care săvârșesc fapte împotriva voinței lor proprii. Ideea motrice care dă unitatea acțiunii este contradictorie convingerii lor.

Regenerarea socială nu se poate înfăptui decât prin școala voinței și a sincerității.

Nu credem în fondul arhaic, rău al naturei omenestii. Credem în posibilitatea educației. Indoita credință în esența bună a sufletului omenesc și a educabilității lui nu împrumută lumina optimismului în privința reconstrucției sociale.

Aceasta, însă, cere și o altă formulare a idealului școlii de azi.

Credem, că este timpul suprem să înlocuim instrucția prin educație. Instrucția ne construiește prețioase salbe de adevăruri, cu scântelile și reflexe reci; ea ne dă scheletul sistemelor de o desăvârșită arhitectură logică. — Nu mișcă, însă, voința, nu statornicește căi între centrele motrice; nu desfundă canale, prin cari energia lor să se scurgă la mușchi.

Educația, prin puterea și cultivarea sentimentelor și prin tehnica deprinderilor și habitudinilor, râvnește la formarea personalității active și sincere. Scheletului rigid ea dă viață și înmădăre; și reflexelor reci ale adevărilor le hărăzește căldura sentimentului.

Educația singură, va înlocui ceata intelectualilor contemplativi cu oameni de acțiune sinceră. Prin ea va scade numărul celor ce își petrec viața în contemplația și adorarea idealurilor și săvârșesc răul. Educația va înzestra pe tinerii absolvenți ai școlilor cu merindea deprinderilor și mișcărilor elementare necesare oricărui plan superior de acțiune. E mai lesne să selecționezi prin puterea inhibiției reprezentările mișcărilor trebuincioase decât să crezi noi mișcări.

Cunoștințele adunate în licee, se risipesc, se înlocuiesc prin altele, pretinse de practica profesională. Deprinderile, voința sunt o comoară care crește cu anii, și cari ajută negreșit în clipele de frământare sufletească. Nimic mai prețios nu i-se poate da omului decât o voință sănătoasă, promptă, supusă gândului bun. Cunoștințele le găsești presărate în fil le cărților din rafturile bibliotecii, voința o găsești numai în tine.

Atunci, când educația va bătători calea dintre idee și mușchi, furtunile războiului dintre conștiința morală și etica practică se vor potoli; armonia dintre convingere și motivul faptei se va restabili; fluturarea mreji forțelor sociale va fi intensă, întinsă și adâncă și ascensiunea societății spre piscurile luminoase ale culturii va fi sigură.

Strofe pentru veacul meu

Const. Goran.

Visez și eu în veacul meu castele
Cu castelane'n veci neîntâlnite;
Oștirile de vise risipite
Păzesc la porțile de aur grele . .

Un biet nebun — eu umblu după soare
Să-l smulg din s'ăvi și să-l aduc în casă;
Iar de va fi s'adormi curând, nu-mi pasă . .
Trăesc demult în viața viitoare !

Scrisoarea cincea*)

de I. Dragu.

Scrisoarea ta e un adevărat chestionar, care mi-ar cere prea multă vreme, hârtie și răbdare încordată ca să-ți pot răspunde la fiecare întrebare în parte. Iată de ce nu-ți răspund decât la ceea ce mi s'a părut că te preocupă mai mult.

Mat întâi chestiunea aceea a loteriei care te face să te întrebî dacă jocul ei este realmente imoral. Ei da, dragă nepoate, loteria e imorală, fiindcă obișnuiește pe oameni să se razime pe noroc în câștigarea averii; e răufăcătoare, fiindcă desnădăjduiește pe cei nenorocoși și rătăcește pe cei norocoși; e mincinoasă fiindcă te face să-ți clădești speranțe himerice pe care nu le realizează. Dar tot eu mai adaug: Loteria e o minunată lecție de realitate practică; loteria dezvoltă spiritul de resemnare, de moderație și de optimism cumpătat; loteria nu minte, dimpotrivă e un model de sinceritate, e unul din procedeele admise în general ca să te îmbogățești iute. Compar-o cu toate operațiile de bursă și ai să vezi cât e de precisă și de realistă în enunțarea șanselor ei, lipsită de fraudă intermediarilor, distractivă și mângâietoare pentru toți fără a fi primejdioasă pentru nimeni: cu un cuvânt e cel mai cinstit dintre procedurile de speculație. Pentru cel pe cari speranțele neizbutite îi deprimează, loteria e un rău. Dar nu trebuie să confunde nimeni speranța cu quasi-siguranța

Dacă te-ai decide să joci și tu, caută de vorbește de sutele de mii de lei sau chiar de milioane, cu voioșie, dar nu cu patimă. Și când vei vedea pe altul câștigând, să nu-ți fie necaz, dimpotrivă fii mulțumit că ai luat parte și tu cu puțin la bucuria altuia. Fă-ți atunci speranța surâzătoare, chiar puțin ironică, și gândește-te voios la al doilea câștig, apoi la al treilea, și așa mai departe. Ai să te plângi poate că pierzi. Ai face rău: ceea ce îmbogățește pe om, odată dintr-o mie, e darul pe care întâmplarea fericită îl pune în leagănul unui copil, e *riscul*. Risc al vieții, risc al sănătății, risc al odihnei, și uneori... risc al cinstei: banii se cumpără. Averea celor cari riscă cu noroc e făcută din averea celor cari riscă fără noroc, plus un impozit general luat dela cei cari nu riscă de loc. Goana după avere e și ea o loterie mare; loterie fără cod și fără supraveghere, loterie cu roțile greșite și cu numerile falsificate ades. Atunci de ce să fie condamnată adevărata loterie, care e de sigur mai moderată și mai cinstită?

Te plângi că întâlnești prea multe prilejuri când trebuie să minți, și mă întrebî dacă e vre-o scăpare dela aceasta. Ține bine minte un lucru, dragul meu: ca să nu minți în fiecare clipă, ar trebui să fii ori ascet fără ambiție, ori o brută fără nici un scrupul. Dar tu nu ești nici unul nici altul. Fiind legat de bucuriile lumii acesteia, n'al grosolanul curaj de a-ți impune fără menajamente patimile și interesele. Minți dar. Minți din al-

truism, din simț estetic, minți ca să eviți violențele urâte, ca să nu vezi în jurul tău lacrimi sau fețe dușmănoase. Minți fiindcă ești prea gentil și fiindcă ți-e sufletul prea fin pentru a-ți plăcea să faci rău. Minți și mințim cu toții fiindcă am fost învățați că avem dreptul să fim fericiți și fiindcă credem minciuna aceasta... Fericirea, e un ban care se găsește ades în buzunarul vecinului... Ce facem? Il luăm. Dar mai e nevoie să-i spunem bietului om că l'am furat? Ar fi o barbarie zadarnică! E mai milos să-l distrăm, să-l amețim, să-l fermecăm cu o poveste frumoasă. Mințim cu delicatețe, cu devotament, cu dragoste chiar. Ce vrei? Ura are gustul asprei sincerități care o ușurează rănind adversarul, pe când iubirea e o minciună lungă, legănătoare și felurită, și cred că toate dragostele, oricare ar fi forma lor, se măsoară cu pofta de a minți pe care ne-o inspiră ființele. Nu suntem oare un popor iubitor? Mințim pe ceilalți asupra noastră înșine pentru ca să apărem în ochii lor mai demni și îi amăgim asupra lor înșiși ca să-i facem mai fericiți. Mințim pentru a ne juca cât mai plăcut cu simțirea celorlalți, pentru a le mobilă un colț al minții cu mirajii ai căror stăpâni suntem noi și pe care le cârmuim după cum ne vine gustul. Il mințim, ne mint și asta înseamnă a iubi...

Cum vezi, există mai înainte de toate motive de ordin sentimental care impun minciuna unor inimi atât de bine făcute ca ale noastre. D'altminteii, chiar dacă am vrea să fim absolut sinceri — și nu ținem deloc s'o facem — n'am avea mijlocul necesar.

Ne place să vorbim despre noi fiindcă ne face multă plăcere și fiindcă ceilalți ne încurajază prin atitudinea lor. Vorbim despre noi, dar la adăpostul unui manechin oferit criticelor. Mințim! Căci avem nevoie de mister ca să ne putem dezvoltă, isprăvi, ca să discutăm problemele ce ne privesc, să ne reconstruim și să ne purificăm... Spovedaniile publice, dacă ar fi sincere ar degradă sufletele mai mult decât se crede. Nu-și anunță cineva sus și tare greșelile decât atunci când a depășit toată rușinea. Disprețul de sine și respectul de altul sunt cuprinse în minciuna prin care un vinovat se ocrotește. Unele minciuni constituie și grele dovedesc mai mult curaj decât unele spovedanii neînfrânate. A-ți purta fără ajutorul altora suferința, bucuria, mândria sau umilirea, nu-i oare întreaga demnitate umană? A fi singur în tine însuși... nu-i atât de lesne! Trebuie să scapi de simpatia și antipatia, curioase amândouă, ale oamenilor cari știu tot și vor să știe și mai mult. Dacă te închizi într-o strictă rezervă, nu câștigi altceva decât că te faci rău j'edecât. Atitudinile excentrice sunt pline de inconveniente. De ce dar să nu faci ca atâți alții? E atât de simplu, atât de lesne, și atât de legitim să minți! Minți dar, mințim cu toții! O, minciuni! exelente minciuni! salvatoare minciuni!...

*) Din volumul „Scrisori către nepot” în pregătire.

Astra în Bihor.

de Iosif Pogon.

„Cu ajutorul lui Dumnezeu“! 26 de ani au curs de atunci în noianul vremii, de când parohul iubit al Velenții, *Andrei Horvat*, azi protopărintele Orăzii a scris aceste cuvinte la începutul primului proces-verbal care se bucură de nașterea despărțământului orădan al „Astrei“!

26 de ani, nu e mult timp în istoria unui popor, dar poate reoglindi uneori luptele eroice, seculare ale unui neam apăsător, pentru un viitor mai mult scaldat în razele libertății și iubirii frățești.

Dintre membrii armatei intelectuale de pe acele vremuri, care au format despărțământul Astrei din Oradea, cei mai mulți s'au despărțit pentru veci de noi ca: *Iosif Vulcan*, *Moise Nyeș*, *Nicolae Zigre*, *Coriolan Pop*, *Ioan Buna*, *Iosif Diamandi*, *Nicolae Roxin*, *Ion Genț*, *Petru Pantea* iar dintre cei în viață dr. *Aurel Lazăr*, *Andrei Horvath*, *Ardelean Iustin*, *Ion Gherlan*, *Gheorghe Dudulescu*, *Romul Barbu*, *Ioan Costa*, *Corneliu Nyes*, *Nicolae Firu*, ne sunt martorii frământărilor, sforțărilor titanice duse pentru a împledeca, printr'o muncă sistematică, plină cu focul iubirii de neam, desnaționalizarea poporului român din Bihor.

E semnificativ, dar de neînțeles pentru un strein de trecutul Bihorului, cum sentinela unei asociațiuni culturale românești cu o importanță covârșitoare pentru cultura poporului român, numai în 1900, deci după trecerea de 40 ani dela fondarea ei, își pune piciorul pe colțul cel mai periclitat al pământului românesc.

Procesele-verbale ale despărțământului din Oradea, extrem de sgârcite în cuvinte, chiar și atunci când sunt scrise de *Gheorghe Tulbure*, ne mărturisesc însă multe din durerile trecutului. Citesc de aci că o mare parte din membrii înscriși, între ei și harnicul învățător *Nicolae Firu*, sunt siliți să ceară amânare, pentru plata taxei mici de 10 coroane.

Imediat după constituire „directorul, în scopul de a putea dezvolta o activitate cât mai intensivă și a putea promova interesul cultural-național urmărit de asociațiune, propune ca pe teritoriul acestui despărțământ comitetul să designeze mai mulți bărbați de încredere, adresându-se către ei pentru propunerea ideii naționale românești și înființarea bibliotecilor populare „Urmează numele bărbaților de încredere.

Se creiază încă în acelaș an un fond de ajutor pentru „tinerimea studioasă din loc“.

Se organizează conferințe populare sistematice. Conferențarii sunt recrutați dintre fruntașii intelectuali ai Bihorului sau se invită cei mai distinși cărturari români din Ardeal „despre cari se știe că au destulă pricepere și dragoste de a vorbi poporul țaran“.

Nu lipsesc constatările triste, că la școlile confesionale române trebuința cea mai eminentă și urgentă este lipsa de recvizite de învățământ și de manuale, ce

VARA

De M. S. Samarineanu.

Călduri caniculare ogoarele dospesc.
De arșița de soare,
Pe luncă, la răcoare,
Trei fete muncitoare, la umbră poposesc.

Un păr cu crăci zgârcite, de pere îndesat,
Cu frunze ponosite,
De găze năpădite,
Stă fără să se-agite, tăcut și resemnat.

În albia uscată, pe scutec de calcar,
Scâncea'n murmur odată
O șuviță-alintată
De apă 'mbălsămată — acum e drum de car

Amiază: pitpalacul se 'nfige 'n clăi de fân
Ș'inchide floarea macul,
Și, bleg e liliacul,
Iar pe sub nuferi, lacul, se vâra la stăpân.

Oradea, Iulie 1926.

face mare pledică la înalțarea învățământului . . . pentru aceasta se ia hotărîrea ca despărțământul Astrei din Bihor să cumpere recvizite școlare și manuale care să între în proprietatea școalelor respective. Unul din membrii despărțământului bihorean ne arată că învățătorii școalelor dela sate dau dovadă de un progres tot mai nemulțumitor în instruirea limbei materne române, cere deci să se acorde anual câte un premiu de 50 coroane acelu dascăl care va presta la finea anului cel mai bun examen din limba română cu elevii săi.

Nu scapă din vederea membrilor nici adunarea obiectelor de artă țărănească, documente istorice etc.

Astra a știut să exploateze cu prisosință toate ocaziunile prielnice pentru a da îndrumări și îmbărbătare țaranului român bihorean, într'un timp când politica de maghiarizare și-a ajuns apogeul. Rezultatul contactului viu între cărturari și țaranii bihoreni a fost zădărnicierea desnaționalizării poporului român din județul nostru.

Azi ni se impune întărirea conștiinței despre superioritatea noastră față de celelalte neamuri.

Și când în Oradea, în frunte cu *Astra* și *Universitatea liberă „E. Gojdu“* șase instituțiuni culturale încearcă să lucreze pentru luminarea țaranului bihorean, amintirea celor duși și prezența celor încercați e un imbold pentru munca noastră viitoare în împrejurări incomparabil mai ușoare, căci cuvintele scrise de *A. Horvat* au fost ascultate.

LITERATURA MAGHIARĂ

Fondatorul

de Victor Rákosi.

După sfatul medicului meu, mă duc dela o vreme încoace foarte des, afară, în păduricea dela marginea oraşului. Zice că dimineaşa, aerul e foarte bun acolo. Un lucru e sigur: cunosc lacurile din Italia, am călătorit prin Şviţera, dar o apă mai murdară ca a iazului din pădurice, nu mi-a fost dat să văd în toată Europa.

În tramvaiul cu cai, pe care-l iau de obicei, fiindcă celelalte vehicule nu-s destul de elegante, am făcut cunoştinţă cu oameni diferiţi. În tramvaiul cu cai, pasagerii se împrietenesc aproape tot aşa de bine ca în tren. Oameni cari nu se văzuseră niciodată se trezesc deodată vorbind laolaltă ca nişte vechi prieteni. Şi căruşa plină a tramvaiului se opreşte cu o răbdare admirabilă înaintea tuturor aceluia cari aşteaptă la staţii, ca să se urce peste cei îngrămădiţi acolo.

Mai deunăzi se sui o brutăreasă cu un copil rău crescut, un băieţuş. Se aşezară în faţa mea şi oricât mă înghesui într'un colţ, băiatul tot mă lovi de două ori cu picioarele. Mamă-sa zîmbi:

— Asa e firea lui, altminterea nu-i copil rău.

— Bună fire, zisei eu, la un copil nu face nimic, dar la un cal, s'ar zice că-i nărav.

— În schimb, la un ţalchelner, ar fi un lucru bun, observă cineva de lângă mine, un domn în vârstă, cu barbă mare şi cu o figură foarte abătută; pe haina lui neagră, descoperii deasemenea urmele picioarelor micii odrasle a brutăresei.

Ce fel de om o fi acesta, care găsia că cea cea mai remarcabilă calitate a unui ţalchelner, ar fi să ştie să lovească?

Între timp băiatul se pusese pe un urlet; avea poftă să i-se dea numaidecât bastonul meu care avea sus un cap de câne de argint. I-l dădui.

Băiatul, când văzu că-i dau bastonul, fără multă vorbă, începu să şipe că nu i trebuie bastonul, ci vrea ceasul meu. N'am vrut să i-l dau.

— Nu mai urla, Laşi, că domnul îţi muşcă urechia, îl fistui mamă-sa, arătând către mine.

Mă uitai la băiat, apoi la urechia lui, mă aplecai înspre doamnă şi îi zisei: „Imi pare rău, stimate doamnă, dar n'o muşc“.

Băiatul auzi ce-am spus şi începu să urle şi mai tare.

— Taci, că domnul te mănâncă, şi iar arată către mine. Dar ce tot spunea de mine? Nu cumva dintre toţi pasagerii tramvaiului, eu sămănam mai mult cu un mâncător de oameni? Deja auziam cum celelalte mame şoptiau copiilor obraznici: „Vezi tu, domnul acela, are să-i mănânce mai întâi pe răutăciosul de Laşi, apoi şi pe tine“.

Cu un cuvânt, dac' aşi fi vrut să fiu pe placul tuturor mamelor care se aflau acolo, ar fi trebuit ca până 'n strada Damianici, să înghit cel puţin şase copii. Dar, pentruca să nu se sperie copiii de mine, mă uitai împrejur şi spusei cu glas tare: Nu, doamnă, n'am să-l mănânc pe copilul d-tale.

Atunci, domnul, care avea nişte idei atât de curioase despre însuşirile unui ţalchelner, se adresă către brutăreasă: „Vă rog, spuneţi-i de mine, doamnă“.

În acelaşi timp, el se îndreptă către băiatul năraş şi-i spuse, ascuţindu-şi dinţii: „îndată te mănânc, ham, ham“.

Ca după un semn, toţi copiii din tramvai, începură să şipe. Domnii se înfuriară şi toţi îl batjocoriau pe vecinul meu, care făcuse să plângă pe odraslele pasagerilor.

Brutăreasa se dădu jos, grăbită, murmurând între dinţi: „de n'aşi mai avea parte să călătoresc între nişte asemenea grobiani!“

Vecinul meu se uită la mine şi spuse trist: „Ve-deşi, asta e mulţumirea“.

Nu-mi place să filosofez în tramvaiul cu cai, dar în cazul de faţă nu-mi întoarsei capul dela tipul acela, ba chiar continuai convorbirea:

La mame, dragostea pentru copii e atât de mare, încât nu le mai rămâne loc pentru recunoştinţă.

Atunci vecinul meu se sculă şi se recomandă:

— Mă numesc Abraham Maier şi sunt fondator.

— Ce a fi fondat?

El oftă adânc.

— Asta e o poveste lungă, mai lungă decât strada Rottenbiller.

— Şi vă daţi jos la capătul străzii?

— Eu nu, dar, desigur dumneavoastră.

— De ce credeţi aceasta?

— Fiindcă toţi la câţi am vrut să le spun povestea mea, s'au dat jos la capătul străzii.

— Puteţi fi liniştit, merg până la pădurice.

— Domnul meu, am fost cândva un om bogat, dar acum...

Şi scoase din buzunar o frînghie.

— Poate că este funia unui spânzurat, care aduce noroc? întrebai eu.

— Are să fie funia unui spânzurat, după moartea mea.

— Va să zică, voiţi să vă sinucideţi?

— Pentru aceea mă duc în pădurice. E trist să porneşti către cealaltă lume în tramvaiul cu cai, cu jumătate de bilet.

— Credeţi-mă, domnule Maier, drumul într'acolo e trist şi într'o trăsură cu patru cai.

Asta n'am încercat-o încă... Funia asta e acum

toată averea mea. Ah! și eram odată atât de bogat, încât am putut să deviu și fondator.

— Ce ai fondat?

— Ce am fondat? Am făcut donație de zece mii florini la „Securitas“ Societatea pentru asistarea bolnavilor și morților.

— Ai depus și banii?

— Dați-mi voie să ajung acolo. „Securitas“ a fost desigur foarte mișcată; îmi întocmi o diplomă, mă înțelege, o diplomă de onoare; mă proclamă pe viață, președinte de onoare, făcu să mi-se facă portretul în oleiu și să se bată o medalie cu chipul meu ca unul care am fost timp de douăzecișicinci de ani, membru credincios, fără a fi recurs măcar o singură dată la ajutorul medical sau de înmormântare al Societății.

— Și ai depus banii?

— Tocmai voiam să vă spun că nu i am depus. Am făcut donația cu condiția ca suma să se depună numai după moartea mea.

— Și în loc ca să muriți bogat, v'ajă ruinat în viață?

— Așa e, am pierdut totul.

— Și ce zice, „Securitas“ despre aceasta?

— „Securitas“ șterse numele Abraham Maier de pe portretul meu și puse pe acela de Franz Blumberg. Se întâmplase anume că într'un timp fusese proclamat și acesta președinte de onoare, în virtutea nu știu cărei donații și, deoarece portretul meu se măsura tot atât de puțin cu mine, cât și cu Blumberg, a trebuit numai să se schimbe numele.

— Iar medalia?

— Asta merge mai departe, numai că s'a redus pe ea numărul anilor. „A“ uma ajunge și zece ani de sănătate, pentru ca cineva să fie vrednic de a purta medalia cu chipul meu.

— Iar diploma de onoare?

— Pe asta o mai am. În principiu sunt și acum president de onoare, căci demnitatea nu poate fi retrasă. De atunci, fac mereu încercări ca să mă devin odată bogat, dar nimic nu-mi izbutește. În tranșă, doar ați văzut, cum cele mai bune intenții ale mele sunt judecate greșit. În deosebi am speculat cu cafenelele. Am deschis o cafenea și i-am pus firma „La Kisfaludi“. A dat faliment. Am deschis alta cu firma „La Petöfi“. S'a dus și asta dracului. Ce nume să dai unei afaceri ca să nu dea faliment? Un poiet mai mare decât Petöfi nu există. Am deschis o a treia cafenea și nu i-am mai pus nici firmă, ci am angajat o capelă de dame. Căpitanul de poliție a pus să-mi-se închidă localul și sunt bucuros că nu m'a închis și pe mine.

La asemenea cafenele, nu mă miră că omul acela prețuia bătaia din picioare mai presus de cât orice altă calitate.

— Și acum ce faceți? întrebai eu.

Decebal

de Volbură Poiană-Năsturas

*Deodată năvălise din ceruri biciuire
De fulgere ajunse până 'n nemărgenire.
Invălmășag de nouri se cobora pe munte
Că n'a fost om pe lume turbarea să-i înfrunte.
Potop de ploaie rece cu trăsnete de sus
Din nouri până 'n brazde hotar cernit a pus.*

*„S'au rălăcit de mine toți generalii mei —
Din floarea ostășimei nu mă urmară ei“.*

*Stând Decebal pe stâncă în vânățul amurg
Se tot uită să vadă puhoaietele cum curg.
În vinele lui slabe, cu viața ce 'ntârzie
Se revârta ca jarul un val de bucurie :*

*„Ce n'a făcut poporul cu mine împreună
Plinesc acumă zeii-acumă mă răzbună“
Dar inima 'i de groază ca în cuptor gemea :
„Ce-o fi făcând acasă, acum copila mea?“*

*Într'un târziu furtuna de-alungul văii tace,
S'asterne pretutindeni o neînvinșă pace.
De după un deal cu vârful ca feasta unui mort
Răsare luna tristă în galbenul ei port.
Mănunchiu de raze-aruncă din cer lui Decebal
Ii luminează vârful ivit de la pumnal.*

*„De-au biruit Romanii moșia asta toată,
În schimb am o mândrie : pe Rege niciodată“.*

*Pe când înlins pe stâncă el se trudea să moară
Alături zdrobită căzu o căprioară.
Și adunându-și vraga ce o mai avea în el
Crezând că vietatea e fata lui la fel
În carnea ei pumnalul împlântă fericit
Că fata lui jertfită cu dânsul a murit.*

*Și se porni să geamă frunzișul în copac . . .
Gemea la vatra arsă întreg poporul dac.*

— Mă apropii de sfârșit. Am pierdut orice speranță. Mi-a mai rămas numai moartea.

— Mai așteptați douăzecișipatru de ore, poate că între timp vă mai vine o idee.

— Stătu la îndoială. În cele din urmă însă spuse pe un ton de adâncă resemnare: De dragul dumnitale, am s'o fac.

— Atunci?

— Imprumută-mi cinci florini.

Ii dădai banii și îi băgă cu un zâmbet amar în buzunar.

De ce nu m'oi fi dat eu jos la capătul străzii Rottenbiller?

Trad. de I. Constantinescu-Delabaia.

O frumoasă activitate științifică

De Dr. Gr. Alex.

În mersul evolutiv al științei și civilizației în genere, noi și fecunde cercetări, cu rezultate experimentale uimtoare, au adus în discuțiune științifică fapte cari dela prima vedere par extraordinare!

Și nu ne mirăm astăzi de acest termen, mai ales în știință unde mai totul e relativ, și unde „extraordinarul” este adeseori atât de aproape, și totuși atât de departe și greu de cucerit!

În timpul din urmă, cercetări anevoioase, au căutat să pătrundă cât mai adânc psihicul omenesc, spre a-i smulge câte ceva din tainele ei atât de prețioase pentru știința noastră pozitivă!

Psihologia experimentală, psihoterapia, psicoanaliza, și alte multe laturi ale acestui nou și vast câmp de cercetări anevoioase și foarte ingrate, care este psihicul omenesc, și-au găsit pretutindeni pionii și promotorii ei.

Prin tenacitatea și erudiția cu cari a ilustrat cercetările sale în acest domeniu, doctorul L. M. Mirahorian un tânăr entuziast medic dela clinica neurologică din Cluj, a reușit să umple un mare gol în știința românească, de care și-a legat temeinic numele.

În urma cercetărilor experimentale proprii, și a rezultatelor unei lungi și anevoioase munci de ani de zile, d-sa a reușit să și încununeze munca cu un frumos succes, făcând cunoscută știința românească în întreaga lume:

D-sa este acela care a pus cel dintâi în discuțiune științifică, și pe bază riguros experimentală, radiovibrațiunea scoarței cerebrale în anumitele

stări afective ale individului, sau în cazurile speciale de „sugestione” sau de „mediumitate”, când prin anumite transformări biochimice din întimitatea celulelor corticale, s'ar produce radio-unde de natură electro-magnetică, cu alte cuvinte fenomene vibratorii și oscilatorii, pe cari le-a dovedit și ilustrat experimental în nenumărate ori.

Comunicările științifice ale d-rului Mirahorian, precum și experiențele însoțitoare, au provocat mari discuțiuni științifice, făcând o legitimă senzație în întreaga lume medicală și științifică, atât la noi, cât și în străinătate.

Tot d-sa este de fapt întemeietorul științei meta-psichice la noi știință creată de ilustrul neurolog, membru al Institutului Franței, profesorul Charles Richet.

Datorită unei experiențe recente a profesorului Dr. F. Cazzamali dela universitatea din Milano, teoriile și comunicările d-rului Mirahorian s'au confirmat în întregime, fapt relevat de întreaga presă la timp.

Din proprie inițiativă, prin conferințe științifice po-

ulare ținute în diferite colțuri ale țării, prin publicațiuni și printr'o neobosită activitate pe ogorul științific, d-sa a reușit să deschidă interesul lumii medicale asupra unor chestiuni pe cât de necunoscute la noi, pe atât de covârșitoare ca importanță terapeutică și psihologică, așa precum remarcă și cu drept cuvânt, unele publicațiuni științifice. În acelaș timp, d-sa a arătat rolul extraordinar pe care-l joacă sugestia, atât în viața individuală, cât și în viața socială, relevând cu această ocaziune, unele directive ce trebuiesc date pedagogiei moderne, pusă pe această nouă bază științifică a psihologiei experimentale.

Acum în urmă, d-sa a fost invitat din partea României la congresul internațional de studii psihice și psihologie experimentală, ce s'a ținut recent la Paris.

Invitațiunea aceasta personală, a fost o binemeritată recompensă pentru meritele d-sale științifice, și care măgulește cu drept cuvânt clinica neurologică din Cluj, unde sub conducerea savantului profesor Dr. Minea, această înaltă instituțiune științifică face fala țării noastre.

Acest congres, internațional, de o importanță științifică covârșitoare s'a ținut la Paris în cursul lunii Iunie a. c. sub auspiciile Societății Națiunilor, și au luat parte 53 țări din toate continentele.

La acest congres, țara noastră, prin delegatul ei d-rul L. Mirahorian a obținut un strălucit succes științific.

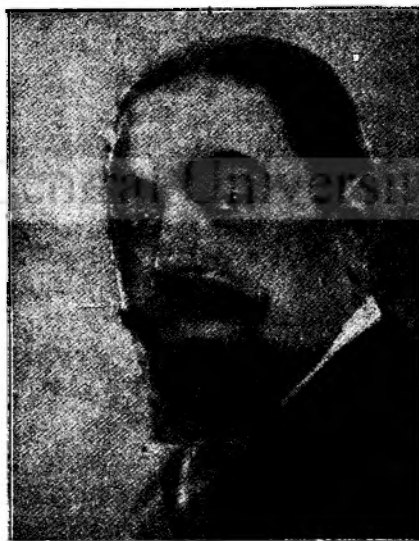
După cum suntem informați, d-sa a ținut 3 comunicări științifice asupra: a) Radio-vibrațiunii scoarței cerebrale; b) Automatismul centrilor corticali și

subcorticali în stările de sugestione; c) Nevrozele și psihozele față de psihoterapie

Cu ocaziunea acestor comunicări, s'au adus mari elogii la adresa țării noastre, pentru importanta contribuțiune științifică adusă înaintea congresului, iar ca omagiu s'a acordat un loc permanent în comitetul central internațional, la care a fost propus și, ales cu unanimitate d-rul L. Mirahorian.

Cu această ocaziune, d-sa a fost invitat din partea unei societăți științifice americane să țină două conferințe la Philadelphia.

Nu putem decât, să remarcăm cu mândrie, succesele țării noastre și ale delegatului ei, succese cari au fost relevate în presa europeană prin lungi articole elogioase la adresa României și clinicei neurologice din Cluj, și cari vor contribui hotărâtor să ne mărească prestigiul țării în fața întregii lumi.

Dr. L. Mirahorian.

Opera Română din Cluj

de Șt. Mărcuș

Consiliul Dirigent a luat în primire Teatrul maghiar național din Cluj și din acest teatru a organizat un teatru național românesc, sub conducerea d-lui Zaharia Bârsan și Opera Română al cărei prim-director a fost d. Dr. Tiberiu Brediceanu.

În organizarea operei și-a câștigat merite artistul C. Pavel, care sub numele de Papp Laci a fost actor angajat în trupa maghiară, iar după revoluție și-a pus serviciile la dispoziția Consiliului Dirigent. El a efectuat preluarea teatrului cu întreg aranjamentul și a contribuit împreună cu Brediceanu, G. Dima și Tango, la înjghebarea primei trupe de operă națională la Cluj.

Directorul actual al operei, Popovici-Bayreuth alături de mine am luat în primire conducerea interimară a Operei atunci, când după o muncă zadarnică de o jumătate an, Opera era pe punctul să fie desființată, înainte de deschiderea ei. Tango ca dirigent a fost mare, dar după cum s'a dovedit mai târziu și la opera din București, nu a fost capabil să se facă iubit de colegi așa că a trebuit să plece din Cluj. C. Pavel nu a resistat cu organismul lui debil intrigilor interne, și după multe neînțelegeri a părăsit Opera, plecând în concediu la Bistrița-Năsăud. Tiberiu Brediceanu rămas într-o situație critică m'a chemat cu insistență la Cluj unde după trei săptămâni de muncă neobosită alături de d-sa am restabilit ordinea, și numai așa au putut continua repetițiile pentru opera „Aida”. Ca directori am fost angajați Popovici-Bayreuth și eu. Nu peste mult însă Consiliul Dirigent a fost înlăturat iar d-l Popoviciu-Bayreuth care era la București s'a întors singur ca director. Tot așa și d-l C. Pavel s'a întors din munți spre șes, pe când d-l Tiberiu Brediceanu a plecat plin de desiluzii, cu sănătatea zdruncinată la Brașov, iar eu am luat drumul înapoi spre Oradea la Prefectura Poliției.

Sub conducerea Directorului Popoviciu, Opera a funcționat în grele împrejurări. Ceeace a produs C. Pavel ca director de scenă este de admirat. Ca tenor și-a făcut datoria, a umplut un gol mare și împreună cu Lia Pop, fericiții Teodorescu, Aca de Barbu, D-na Roman, d-nii Apostolescu, Schüller, Bobescu, Crișan au creat primul ansamblu serios; Directorul Popovici a adus cu sine un nume răsunător. Ardelenii și, îndeosebi noi, generația de artiști români, l-am cunoscut după renumele câștigat ca bariton, cântăreț wagnerian în străinătate. Critica din Viena nu l-a fost prielnică, vocea nu l-a resistat și cântărețul a devenit Director al Conservatorului din București, de unde a trebuit să plece, în urma atitudinii sale din timpul războiului. Din cauza acestei atitudini și astăzi, când există o criză acută la Opera din București, d-sa nu poate fi chemat la Direcțiunea acestei instituțiuni de Stat.

Regimul întrenat de d-l Popovici la Cluj a reușit să înstrăineze dela Operă pe admirabilul tenor

Grozăvescu, dirijorul Schüller, pe baritonul Teodorescu, pe Chirval, pe Olariu, pe Nicolescu, pe Ursuleac și pe alți artiști români serioși și cunoaștem bine situația de astăzi când o mare parte a artiștilor murmură contra acestui regim.

Opera din Cluj este o instituție de Stat. Ea s'a bazat la început numai pe sprâjinul moral al publicului românesc și a avut un comitet ales din oameni cu pricepere. Mai târziu, minoritarii, văzând realizările excelente ale artiștilor noștri s'au apropiat de Opera Română. În același timp am fost chemat și eu la direcțiunea administrativă a Operei. Se înțelege că, cu profesori de chimie lipsiți de cele mai elementare cunoștințe muzicale, ca membri în Comitetul Operei, nu puteam să discutăm chestiunea unei instituțiuni care necesită anumite cunoștințe profesionale și astfel am refuzat.

Opera prin statutul, ei de constituire este obligată să facă turneuri în centrele principale din Ardeal. Totuși au trecut 5 ani fără turneuri. Primul turneu al Operei a fost cel dela Cernăuți din anul trecut, iar acum a făcut o încercare reușită la Arad și o încercare nereușită la Oradea.

Turneul Operei, chiar în baza organizației acestei instituțiuni, trebuie să fie o manifestațiune cultural-națională, și nu se poate baza decât pe prestațiuni de valoare artistică și nu pe câștig. Comisia interimară a orașului Oradea a votat pentru turneul Operei din Cluj 120.000 Lei și l-a pus la dispoziție teatrul, luminat și personalul, în mod gratuit. Opera a cerut subvenția pe motivul că reprezentațiile vor avea loc în Teatrul comunal, și cu prețuri îndoițe. Totuși, organizatorul turneului au închiriat pe suma de 18.000 Lei seral Teatrul Heyman unde cu prețuri urcate, peste cele îndoițe dela teatru, au voit să realizeze seral un venit de 120.000 Lei. Administratorul Operei a fixat în luna Februarie regia zilnică la suma de 60000 Lei.

Publicul românesc din Oradea se compune în mare parte din funcționari, cari nu-și pot permite luxul de a plăti pentru o loge 800 Lei și pentru un fotoliu 200 Lei în mai multe seri consecutive.

Dacă repertoriul ar fi fost alcătuit altfel, dacă prețurile la Oradea ar fi rămas cele stabilite, dacă reprezentațiile ar fi avut loc la Teatrul Orășenesc, dacă publicul minoritar nu ar fi mers să asculte „Contesa Marița” Opera din Cluj nu ar fi avut să se plângă de nici un „boicot”.

Realizarea artistică a fost și este în general recunoscută. A ceea ce s'a produs ca orchestră, cor, balet, regie, decoruri, joc de scenă, a pus în uimire și pe cei mai severi critici. Mai puțin au impus realizările soliștilor, unde s'au constatat lipsuri îngrijorătoare. Noi nu înțelegem de ce nu au venit cu ansamblul și Aca de Barbu, Ionel Crișan și alții? Maestrul Bobescu este de

mult cunoscut înaintea orădenilor. El este admirat, ca o individualitate de adevărată valoare artistică.

Noi am inițiat turneul Operei la Oradea, am contribuit la realizarea lui. Totuși nu am putut interveni după cum interesele locale ar fi cerut. Nu se poate admite, ca din cultură să se facă un negoț fără scrupul, precum nu se poate admite ca în cultură să aibe rol conducător anumiți samsari.

Cu plăcere vom vedea întotdeauna Opera Română dela Cluj în Oradea; orașul va ști să contribuie la subvenționarea manifestațiilor culturale românești și de acum înainte. Să fim scutiți însă de samsari. Arta să fie lăsată pe seama artiștilor.

Boul și fânțarul¹⁾

George Bota.

*Intr'o zi de vară, rumegând a lene,
Odihneau la umbră boi, după amiază
Un fânțar zburdalnic, strigând: nene, nene!
Vine și pe cornul unui bou s'așează.
Cât a stat acolo, bine nu se știe,
Când deodată cornul bouului îi lasă
Si luându-și zborul, a finul să fie
Socotit că are creștere aleasă.
„Să mă erfi jupâne, bouului îi spune”
„Că șezând pe cornu-ți eu te am deranjat”
„Vreau să ai de mine doar impresii bune”
„Să mă erfi de cumva eu te am supărat!”*

*La acestea bouul cu surâs pe buze:
„Nu i nevoe, zise, să-ți mai ceri ertare”
„Ostenești zadarnic cu atâtea scuze”
„Căci d'abiă acuma te văzui în zare!”
„Nu știu când din zboru ți pe corn te-ai lăsat”
„Nu-ți simțiam pavoara, nu-ți știam de rost”
„Nu știu de venire-ți, nici când ai plecat”
„Pentru mine frate, par'că nici n'al fost!”*

*Câți fânțari pe lume se cred lucru mare,
Cred că universul e legat de ei!
Vanitatea este o ciudată floare,
Care crește mare printre militei!*

Către cititori

— Deoarece singurul sprijin pentru a putea duce și mai departe munca pe care am început-o sunt abonamentele, rugăm pe abonații noștri să-și achite suma de 120 lei prin mandat postal costul revistei pe un an.

Suntem siguri că cei 2500 de abonați cari au primit cele patru numere de până acuma ale revistei „Familia” își vor face datoria. Noi îi putem asigura, în schimb că vom căuta, număr de număr, să le dăm o revistă din ce în ce mai bună.

¹⁾ Prelucrare după Esop.

Sfârșit

De Ioan Ciorănescu.

*Răsună trist o goarnă militară,
Un clopot strigă lung: Pământ! Pământ!
Și ies femei cu grabă 'n poartă afară
Să vadă încă un desnodământ.*

*De-acum în uniformă ta cea verde
O mortule, în țărână-o să te culci
Și mâini frumoase n'au să te desmierde
Și n'au să te privească ochii dulci.*

*Flori tinere, flori albe de zăpadă
În raclă zac de-asupra-ți din belșug
Și vâl de-argint pe tine o să cadă
Să-ți facă albă pacea din coșciug.*

*Ți-s ochii larg deschiși. O cuvântare
Lovește 'n van în sticlele lor reci
Căci te cuprînde dubla înserare:
De-afară și din locul tău de veci.*

Apus de soare

de I. G. Samarineanu

*Un nimb strălucitor de glorie 'ncunună
În depărtare a piscurilor, nalte frunți.
Lungi umbre se desprind apol și se adună,
Să 'mbine 'n văi a nopților întunecate punți.*

*Stau mut și port tristețea zilei ce apune
Înfiptă 'n piept ca o săgeată rătăcită,
Și'n mintea mea, un singur gând acum îmi spune
De-al salvei basm, ce asmuță 'n suflete isplă!*

Gânduri

de Jean Rostand.

Ori cât de jos ar veni laudele — ne înalță.

E mai bine să te încrezi în tine — decât să te îndoiești de tine.

Cunoștințele sunt curajul micilor scriitori și cohetaria celor mari.

Nu este dușman acel ce ne scandalizează prin opiniunile sale, ci acel ce ne suspectează sinceritatea noastră.

Oamenii ca și națiunile găsesc în lăniște cele mai mari turburări ale lor.

Pentru a fi generos, trebuie să fii sau bogat sau să nu ai nimic.

CRONICI.

CRONICA LITERARĂ

Românii nomazi

studiu din viața românilor din sudul peninsulei Balcanice
de TH. CAPIDAN, profesor la Universitatea din Cluj.

Azi când pescuitorii în apă tulbure agită ideea părăsirii de către aromâni e locurilor unde au trăit o viața 'ntreagă, unde s'au dezvoltat și și-au îngropat morții scumpi pentru a veni să fie colonizați în Cadrilater, un studiu, care se ocupă cu latura cea mai caracteristică a vieții lor, e binevenit.

Rar s'au văzut oameni de talia d-lui profesor Th. Capidan cari, coborâți în mijlocul aromânilor, să lase acea atmosferă de muncă cinstită, de îndemn și spre bine și de încurajare. O defectuoasă organizare a serviciului Macedoniei din ministerul Instrucțiunii, a plasat în frunte, la conducere, o droaie de ele-

Th. Capidan.

mente dubioase cari, departe de a-și face datoria, au lansat pe piață unele curente cari au creat elementului băstinaș românesc din peninsula Balcanică o situație critică. Câte-va sute de familii cari și-au aplecat urechea și s'au lăsat ademeniți, suferă azi în cadrilater consecințele acestor curente, spărgând piatră pe șosele sau cerșind milă bulgarilor foarte binevoitori românilor.

Și pe când cei aduși în țară ispășesc așa după cum am arătat greșeli cari nu au fost ale lor, cei rămași acasă nu stau mai bine. La ori ce reclamație către autorități pentru ori ce neajuns se izbesc de „In România cu voi”.

Nu, aromânii nu trebuie aduși aci în țară. Ei își au rosturile lor acolo, își au tradiția care este mai tare ca orice și, mai ales, își au viața lor proprie legată de munții, zănoagele și șesurile peninsulei Balcanice.

De ce căutăm să-i smulgem din propria lor tulpină și să-i transportăm într'un mediu unde nu le va prii? Dacă nu le putem ameliora situația, dacă nu suntem în stare să le dăm lumina necesară acolo, la ei, unde sacrificiile noastre ar fi minime de ce să-i azvârlim ca plantele din seră în gerul iernii,

O, voi, cei cari pentru a vă satisface ambiția, pentru a vă crea atmosferă și platforme, căutați să nenorociți un popor, răsfoiți cartea d-lui Th. Capidan: *Românii nomazi*.

Ea vine ca o trâmbiță de alarmă. Nu aduce fraze sfo-răitoare, nu aduce doctrină. E o muncă îndelungată de albină care culege cu răbdare sucul din corala a mi de flori. E munca de zeci de ani a istoricului filolog care culege fapte, și le fixează pentru a palmui neobrăzarea nulităților cocoțate cari se erijază în factotumi. Cu o putere de evocare, cu o pătrundere savantă pe care i-o dă erudiția, d-l Th. Capidan, ne înfățișează după cum spuneam, laturea cea mai caracteristică a vieții aromânilor: nomadismul și viața păstorească.

„Dacă, într'adevăr, viața păstorească este condiționată nu atât de existența vitelor de tot soiul, cât mai cu deosebire de abundența pășunilor extensive, atunci peninsula Balcanică, cu un relief atât de variat în care plaiurile munților și zănoagele văilor se întrec în cea mai bogată vegetație, a fost și continuă să fie încă până astăzi țara cea mai potrivită pentru o astfel de indeletnicire” spune d-l Capidan.

Ei bine smulge-i acum pe aromâni din mediul lor și vei avea rezultatul pe care l-ar avea ambițioșii cari caută să-și impodobească grădinile la Sinaia cu smochini, palmieri și portocali

Clima și mediul are influență hotărâtoare în viață. Un popor se dezvoltă în direcția în care e ajutat de aceste elemente. Nu poți face păstorism într'o regiune petroliferă și nici agricultură într'o regiune minieră.

Munții Pindului cu climatul lor, câmpiile Salonicului și a Cătarilor ca și regiunea deluroasă a Vodenei au imprimat fie care caracteristica lor poporului local.

În studiul de față, d-l Th. Capidan ne înfățișează cu o bogăție de argumente și cu nenumărate citate din autori străini, latura pastorală a poporului aromân și viața nomadă care se arată a fi mult mai veche decât primele informațiuni care ne vin din partea scriitorilor bizantini. Dacă dintre toate indeletnicirile poporului român păstoritul a fost o specialitate a lui, în schimb, nomadismul a fost și continuă să fie, încă până azi, o specialitate a Aromânilor, spune d-sa.

Scriitorul după ce fixează această latură a vieții aromânilor și face deosebirea dintre nomadism și transhumanță arată că și agricultura nu a fost străină la aromâni. Din unele cuvinte ca *agru* (lat, ager-um) *săpare* (sappo,-are), *ariă* (area), *orare* (ars,-are), *șiminare* (semino,-are), *șițirare* (siclo-are), *triturare* (tribulo,-are), *zvințurare* (ex-ventulo-are) *mășinare* (machino, are), *nșirare* (cerno,-are), *sărclare* (sarc(u)lo-are) — a curății ogoarele de ierburi, ne dovedește că și această ocupațiune era cunoscută strămoșilor aromâni.

Ne arată apoi organizarea poporului și cred că ar fi o bună asemănare între fostele chinezate din trecutul daco-românilor și fălcările aromânești? Ce au fost și sunt ele? O alcătuire de mai multe familii cari de obicei se înrudesc între ele și cari ating numărul de 50 (înainte vreme ajungea și până la 200) având în frunte un *celnic*. Acest celnic „avea toată autoritatea în toate treburile lor privitoare la păstorit”.

Înainte, celnicul era singura autoritate chiar și cea judecătorească. El apăra siguranța fălcărilor și puterile lui treceau și în domeniul militar. Dreptul lui era ereditar. Cuvântul celnic, de origine slavă, derivat dela *celo*-frunte însemnează frunțaș și în documentele slave din secolul XIV și XV însemna un mare demnitar dela curtea sârbească pe care Const. Jirecek îl identifică cu un „comes palatinus”. Din aceasta putem deduce că la aromânii vechi celnicul nu era un frunțaș printre păstori ci o autoritate cum erau juzii pentru Daco-români. Atribuțiunile acestor celnici au trecut mai târziu, sub ocupația turcă, asupra „căpitanilor” și „armatolilor”.

Scrutând trecutul îndepărtat, d-l Th. Capidan ajunge la concluzia că fălcarea ar fi identic cu latinescul „Gentes“ alcătuit din *cognationes* și care se ocupa cu cultura pământului. De aci organizația fălcărilor are la bază nu păstoritul ci agricultura. Organizația aceasta a aromânilor rezultă și din rolul politic pe care l-au jucat în veacurile de mijloc în sudul Peninsulei Balcanice când au creat, după spusele lui Kekaumenos, o domnie românească în Elada, care, după Tomashek, cuprindea în primul rând satele și orașele din *Tesalia*, după aceea *Epirul* și *Acarmania* cu *Etolia*.

Și aromâni au pățit însă ceace au pățit daco-românii. Cu năvălirea barbarilor s'au lăsat de viața sedentară și, retrăgându-se în munți, au început păstoritul.*

Oare, serviciul pe care vrea să-l facă poporului aromân România-Mare de azi să fie același pe care li l-au făcut năvălirile barbare. Vrea să-i smulgă din viața lor pe care o duc de secole pentru a-i readuce la agricultura? Cu câte secole i-a dat în urmă retrăgerea în munți? Și de ce să-i rupi din locurile în cari, în trecut, au marcat o bună etapă în istorie? Pentru a întări granița Dobrogei? Li răpești dela o viață zbuciumată cu care s'au deprins în mediul lor, pentru a-i aduce într'un alt mediu spre a continua același zbucium, aceleași lupte?

M. San-Marino.

CRONICA TEATRALĂ

Trupa N. Leonard.

Intors din străinătate de curând, d. N. Leonard și-a improvizat o trupă de operetă, pornind într'un turneu prin Ardeal. În zilele de 11 și 12 Iulie a dat două reprezentații în Oradea cu vechile operete „Haina galbenă“ și „Pericola“. De tână seamă că cu o trupă improvizată nu s'a putut prezenta la același nivel ca în anul 1921 când a dat 12 reprezentații în Oradea. Totuși d-l Leonard a fost viu aplaudat în „Haina galbenă“ iar „Pericola“ a făcut deliciul publicului numeros.

Cu această ocazie ridicăm din nou ideea „Teatrului de Vest“, care până acum nu s'a putut înființa. Venindu-ne la cunoștință că în acest turneu d. N. Leonard a fost sprijinit de Ministerul Artelor, ne gândim că acest Minister ar putea să dea concursul pentru înființarea unei trupe permanente la Oradea sub conducerea d-lui Leonard, care ar satisface necesitățile teatrului de Vest. Această trupă ar fi compusă din două părți: partea dramatică, care ar trebui încredințată unui actor de vază și partea operetei condusă de d-l Leonard, amândouă sub o singură administrație. Cunoșcând greutatea materiale cu cari au de luptat trupele maghiare, în modul acesta s'ar putea oarecum soluționa chestia concesiunii, ca ambele părți să fie împăcate.

Credem că Ministerul va da cuvenita atenție spre rezolvarea acestei chestiuni având concursul orașelor dela granița de Vest cari sunt dispuse să subvenționeze trupa cu sume însemnate.

G. A. P.

NOTE

Comemorarea lui Eminescu. Nu rar și se întâmplă să vezi în locuri părăginite crescând un trandafir sau în băltoace murdare un nufăr. Fenomenul este explicabil din punct de vedere fiziologic. Ceeace se întâmplă adesea cu oarbă și muta natură se vede răsfrânt că o fata morgana în mijlocul pustiurilor sahariene și în viața socială. În mijlocul celei mai mârșave frământări politice, în băltoaca celor mai odioase combinațiuni de afaceri, sufletul unui popor se oprește o clipă, se reculege și-și deschide corola celei mai frumoase flori în care se răsfrângă

razele strălucitoare ale soarelui. Imundele combinații cari își țes în întunec, plasa afacerilor, deprimează. Un reconfortant. Lumina. Și, par'că-i vezi pe falșificatorii de monete eșind din beciurile întunecoase unde, la firava licărire a unui opaiț, și-au făurit mijloacele pentru satisfacerea ambiției printr'o grabnică imbogățire, cu ochi trași, fețele supte cu ciolanele zgărcite și sufletul ofilit. Soarele îi orbește o clipă dar încetul cu încetul privirea începe să-și reia strălucirea, mușchii feței se destind, mădulele își recapătă seva și sufletul se luminează.

Nu știu de ce acest clișeu sinoptic ne-a apărut, mai zilele trecute, când grupul de scriitori din jurul revistei „Gândirea“ și ziarului „Cuvântul“ au organizat pelerinajul la mormântul marelui nostru M. Eminescu.

Din încordarea concentrată a falșificării monetelor vieții noastre de azi, acest grup de scriitori a scos din beciul întunecat, la soare, conștiința noastră ofilită. Și ne-a făcut mult bine. Ne-am recules o clipă. Și clipa aceasta va avea înrădire.

Preocupați de chestiuni mărunte uitasem eternul. Trecutul nu mai există. Prezentul se măcina în viteza goanei după rostuirii. Viitorul? Un chimir plin, un lanț gros de aur peste o burtă bine rotunjită.

Iar trâmbița deșteptării ne-a trezit la realitate. Nu lanțul de aur pe o burtă rotundă și nici chiniul plin sunt rostul vieții. Nu ele vor străluci în viitor. Nu ele vor vorbi urmașilor de noi și de secolul întregirii României. Impresia ar fi că ne-am mărșit prada, și că Mărăștii, Mărășeștii și Oituzul n'au avut altă țintă decât aceasta.

Cultul eroilor este o redesteptare a conștiinței, o mobilizare a tot ce e bun în sufletul unui popor pentru o nouă realizare.

Trandafirul de pe părăgină și nufărul din băltoacă ni-au arătat că sub dărâmături și sub poșgălița verde dezgustătoare a baltei se găsește pământ mănos, și apă bună la ceva nu numai pentru orăcăit de broaște.

Mia de cetățeni care a luat parte anul acesta la pelerinajul lui Eminescu s'a imprăștiat cu sufletul mai curat, cu privirile mai lucide. Ea și-a dat pentru o clipă la o parte, preocupările meschine și a văzut că nu carul egoismului la care e înhamată și trage din greu, e singurul vehicul care duce spre viitor. S'a luminat ca la făclia de Paște și și-a luat cu sine un strop ca să-l ducă și acasă pentru ai săi. Și cu toții se vor schimba Opera marelui poet va fi scoasă din fundul dulapului și, scuturată de colbul uitării, va fi răsfoită.

Și e vor pomeni trăind simțimintele fixate atât de magistral de marele geniu al limbii române. Gândurile lui se vor arăta ca o mană binefăcătoare, iar tineretul va repeta „Doinele“ cu acel:

„Dela Nistru pân' la Tisa

„Tot românul plânsu-mi-s'a.“

pe care l-au declamat automat în anii de școală și abia acum îi vor înțelege rostul.

M.

Monument lui Eminescu la Oradea. Recunoștința față de acela care va rămâne întotdeauna regele poeziei românești, începe să se trezească mai larg în inimile românilor. Numele lui Eminescu se pronunță azi cu venerație. Opera lui pare a fi mai căutată și mai citită, iar memoria lui cinstită prin ridicare de monumente. Dintre acestea, de bună seamă, cea care a produs mai multă bucurie, a fost inițiativa ridicării unui monument demn de numele lui Eminescu în Capitala țării, care nu-l avea până acum.

O nouă veste vine să ne umple sufletele de bucurie; s'a luat inițiativa ridicării unui monument lui Eminescu la Oradea orașul în care a poposit poetul în vremea tinereței sale rătăcitoare și în care și-a început activitatea în paginile revistei „Familia“.

Un monument lui Eminescu la Oradea are o dublă însemnătate. El va fi un îndemn care va ține mereu treaz

știința valorii ce închide neamul românesc și va fi o dovadă a genului românesc în fața minoritarilor, cari ne ignorau până acum ori nu ne cunoșteau. Ridicarea acestui monument, deci nu trebuie să rămână numai pe hârtie, cum se întâmplă cam des pe la noi. În cât mai scurt timp el trebuie să-și găsească și realizarea. În scopul acesta orice român e dator să contribuie cu cât poate.

Inițiativa ridicării acestui monument este a d-lui Ștefan Stăncescu, prim-președintele Curții de Apel din Oradea. Dânsul a convocat pe toți intelectualii din Oradea și le-a expus ideea, care a fost primită cu entuziasm. S'a format imediat un comitet activ sub presidența d-lui Stăncescu, având ca vicepreședinți pe P. S. Sa Dr. Andrei Magier, Episcop și Dr. Andrei Ilie, președinte la Curte. Din acest comitet fac parte numeroși intelectuali, financiari și șefi de instituții din Oradea. Deasemenea s'a mai alcătuit un comitet restrâns pentru a face propuneri în ceea ce privește așezarea și forma monumentului.

Se prevede că acest monument va fi inaugurat în primăvara viitoare. Insufletețirea generală cu care a fost primită ideea d-lui Stăncescu, ne face să credem aceasta. Natural concursul trebuie să vină din toate părțile. E nevoie de o sumă mare și aceasta nu se poate aduna decât contribuind toți românii. Mai cu seamă pentru bihoreni aceasta trebuie să fie o ambiție. P.

* * *

Indemnuri dela un congres cultural. Liga Culturală și-a ținut și congresul din anul acesta dincoace de granița din trecut. Și l-a ținut la Blaj, apoteozând prin această singură împrejurare o activitate națională cum a fost aceea a sa, pe care cu toții o cunosc.

N'avem de gând să cântăm imnuri acestei inoite descălecări libere. Se face la fiecare congres al altor societăți banalizându-se istoricul fapt al desfășurării graniței, printr'o exclusivitate a discursurilor patetice consacrate la fiecare întrunire numai lui, în dauna preocupărilor multiple și serioase care-ar avea menirea să-l eternizeze printr'o consolidare lăuntrică a țării. Congresul Ligii Culturale n'a fost nici numai o obișnuită preamărire a zilei libertății, și nici o obișnuită gâlceavă congresistă. Liga Culturală a știut opri un moment toată suflarea românească în fața urgentei necesității a culturalizării neamului acestuia.

A venit la Blaj cu un indemn de înfrățire prin cultură. Nu către Blaj, Blajul n'avea nevoie de- asemenea indemnuri. Ci de acolo era nevoie să se dea un indemn — noi îl socotim mai mult decât atât — celor din alte părți. S'a invitat în rândul dintâi Astra să-și țină congresul viitor la Târgoviște. Ar fi întâiul ei congres în România cea mică. Simbolic indemn, când vechea noastră „Astră“ continuă a se mărgini între granițele teritoriale vechi, ca să-i fie mai ușor să se mențină, uneori, mai aproape de politică decât de scopurile ce i le-a desemnat neamul. A mai fost indemnată deci să se lase de politica mărunță, de politica de partid.

Să mai analizăm importanța acestui sfat, ce-l da o societate culturală-națională pe care politica de partid ce-o face în afara ei președintele, d-l Nicolae Iorga — a dăunat-o atât? Simpla comparație a efectelor acestui reflex al politicii asupra Ligii Culturale, cu efectele pe care le-ar avea politica de partid în sânul „Astrei“ bi-confesionale, ne scutește de-a mai stăruii. Va ști congresul ce s'apropie al „Asociațiunii“ să tragă învățăminte?

Am auzit la Blaj atâtea lucruri mari. Au fost planuri de înfrățire cu minoritarii prin participarea învățătorilor minoritari la cursurile dela Vălenii de Munte. Planuri de răspândire a culturii românești prin Teatrul Popular și prin piese cu acelaș nume. Intenții de descălcăre culturală în Basarabia, de adăpare a nevoașilor ardeleni plecați la București în slujbă la stăpân, la izvoarele unei culturi mai sănătoase decât aceea a crășmelor, șantanelor și exhibițiilor similare de așa zisă artă. În cuvinte și să-și azvâlț...

preocupările culturale și naționale ce trebuiesc consolidării și propagării țării întregite. Printre altele s'a adus în discuție școala confesională.

Ce moment de cumplit tragism a fost acesta! Nu o doctorală conferință despre prioritatea în eficacitate și importanță a învățământului laic și a celui confesional, ci un strigăt de desperare al unei instituții despre care în clipa aceea toți și-au dat seamă că este mai necesară decât orice, unui popor abia unit și prea atacat la inimă de propagatorii imoralității.

Mitropolitul Vasile a dat alarma că școlile Blajului sunt amenințate să se închidă, întocmai ca sub dușmana stăpânire străină, întocmai prigonite, întocmai avizate să se susțină din ce va aduna stăpânul lor, arhiereul, prin crășme, cum spunea în acea clipă sfâșietoare

De-atunci presa cotidiană care poate să se ocupe de întâmplări mai la vreme decât o revistă lunară, a făcut în chestiunea aceasta lumină deplină. S'a spus că Blajul e prigonit pentru o anume atașare a sa la un anume partid. S'a corectat de către partea adversă, arătându-se că a fost neglijat și sub cărmuirea partidului aceluia. Pe noi, discuția aceasta ne interesează numai ca să putem ști stabili răspunderile; și răspunderile sunt ale politiciii tuturor.

Se cuvine deci și mai vârtos să se dea atenție dezideratului ce s'a rostit în acest congres: mai rar cu politicianismul, și înapoi la cultură!

T.

* * *

Coloneii literaturii române. Acela care a trăit în Iași în vremurile grele ale războiului, când dușmanii ne cotropiseră trei sferturi din România mică, a avut ocazie să vadă în comerț parfumatul pe care-l vedem azi în literatură. Pe atunci, unii meseriași refugiați din părțile ocupate de dușmani, din lipsă de prăvălii cerșiseră sprijinul comercianților băștinași ai Iașului ca să expue în vitrinele prăvăliei o parte din produsul meseriei lor, pentru ca, vânzându-l, să poată trăi. Toleranța aceasta a unor suflete mărinimoase pentru a izgoni spectrul mizeriei și foametei din rândul acelor cari și-au părăsit rostul din aversiunea explicabilă față de vrăjmașii țării, creează acele vitrine bizare în capitala bejeniei, în cari, alături de parfumurile, pudrele și cosmeticurile unei frizerii observați doage și cercuri de butoaie și alături de neosalvarsamul, apa de colonie și pilulele pinc ale unei farmacii vedeai expusă o pereche de bocanci. Nu știu de ce coloneii rătăciți în literatura post-belică a României-Mari, îmi fac impresia acestor bocanci rătăciți prin vitrinele farmaciilor Iașului de atunci.

Un volum pe care l'am sub ochi, al unui colonel care de câțiva ani călărește victoria unei reviste, mi-a trezit aceste amintiri penibile. Și cum amintirea e un lanț cu inele legate unul de altul și e destul să scuturi unul ca să zornăie și celelalte, acest colonel mi-a evocat pe un altul, apoi pe altul și altul cu aceeași inelețnicire. Și nu știu de ce îi vedeam pe toți eșiți din făgașul lor, tot atât de oportuni ca și o apă ieșită din matcă și revărsată prin lanuri și semănături de unde nu vrea să se mai retragă.

Citindu-le produsul chinuit al creerii lor te întrebă mahnit: — Ce împrejurare neroadă, ce fatalitate i-a răpit mediului lor și i-a azvârlit ca bocancii Iașului din vitrina cizmarului în aceea a farmacistului.

Nu vrea să înțeleagă odată pentru totdeauna acești oameni că nu mai trăim vremuri de bejenie și că ceea ce putea trece cu vederea altădată nu mai poate fi tolerat azi? Dacă vitrina farmaciei din Iași îți inspire atunci un sentiment de milă, azi îți-ar provoca dezgust.

— După 30 ani de muncă la cazarmă am dreptul și eu să trăiesc, îmi spunea colonelul autor, venit în orașul nostru ca să tapeze autoritățile, desfăcându-și marfa etichetată: „cultură pentru Ardeal“.

Sigur că are dreptul să trăiască. Dar dacă pensia nu-i

ajunge n'are dreptul să profaneze ceea ce i-a fost străin până la pensionare. Cum? Literatura a ajuns indeletnicirea pensionarilor cazoni? Când nu mai ești apt să comanzi „la stânga“ și „la dreapta“ dai buzna în Parnas ca într'un azil de bătrâni

Ca militari aveți spiritul ordinii și al disciplinei. — Faceți-vă prefecți, inspectori administrativi, deputați, miniștri. Intrați în administrație unde puteți fi folositori dar, pentru numele lui D-zeu, lăsați-vă de literatură, domnilor colonei. Războiul s'a terminat. Nu vedeți că nu se mai vând doage și cercuri la frizeri ci la dogari și bocanci numai la cizmării?...

M.

REVISTE.

Vestitorul. No. 13-14 din 1-15 Iulie, organ al Eparhiei române unită de Oradea. Revista de cultură religioasă din orașul nostru, prin condeiul părintelui Tăutu ne aduce, în numărul de față, un articol judicios prin care caută să fixeze preoțimei o nouă misiune în marea masă a credincioșilor și anume: colportajul „tipăriturilor bune, cu conținut moral, religios, cultural, național“. După ce și-arată mahnirea că preoțimea se mărginește numai la predica de pe amvon d-l Tăutu spune:

În țările culte ale Apusului cititul, presa, broșurile bune sunt considerate un amvon cu mult mai important decât amvonul din biserică. De pe aceasta se predică odată pe săptămână, se predică acelor ce vin la biserică, — și cât e numărul acelor? — pe când broșurile, presa, e un amvon, un mijloc, de instruire și îndemnare ce vine acasă la tine, — îți-l aduce poșta ori îți-l duci tu cumpărându-l. Prin presă și broșuri poți influența și ajunge la masele cari sunt departe de biserică fie cu sufletul fie cu trupul.

Mai mult, în biserică poți asculta predica la dată și oră anumită și un timp determinat, — o jumătate de oră, (alții zic 19 minute); — ce învățătură poți primi în acest scurt interval mai ales că te obosesc și serviciile lungi, te distrage mulțimea persoanelor, a toaletelor și alte mizerii omenesti (nu ești stăpân pe simțuri, pe memorie etc.), — dar acasă poți citi când vrei și cât vrei.

Nu-mi pot inchipui o pastorație cu efect fără de sprijinul broșurilor și al presei bune.

* * *
Cosinzeana. anul X No. 26 din 27 Iulie. Sunt reviste ca boloboacele goale cari, rostogolindu-se, fac un zgomot de te osurzesc. *Cosinzeana* din contră, pare un stup în care, de zece ani, albine harnice umplu săptămână după săptămână un fagure. E de admirat stăruința d-lui *Sebastian Bornemisa* în a-și realiza un gând. Ardealul e sărac în reviste și ziare românești; Ardealul citește puțin. De zece ani însă d-l *Bornemisa* prin sacrificii destule caută să spargă ghiața. A reușit? Faptul că revista d-sale continuă să apară și încă din ce în ce mai bine ne place să credem că da. Modest, fără reclamă, „*Cosinzeana*“ își deapănă anii, lăsând o dărâ luminoasă. Nu e o bisericuță în care se tămăiază anumiți ștînți.

Numărul de față ne aduce colaborarea d-lui I. Agârbiceanu, Const. Delabaia, Munteanu-Mio, Marcel Romanescu, D. Psatta, Sabin G. Truția, Ciprian Doicescu, Olimpiu Boitoș și Barbu Brădescu.

Brilante, giuvaeruri de aur și argint precum și ceasornice găsiți mai ieftin ca ori unde la bijutierul

HERBST

Piața Regina Maria No. 1 Oradea

cumpără cu prețuri avantajoase obiecte de aur și argint și repară ceasornice

Vizitați

marele magazin de manufactură

Lukács Francisc & Cie

Str. Prințul Carol, Oradea

unde găsiți toate articolele cu prețurile cele mai avantajoase

2-6

Cele mai bune, mai frumoase și mai solide

mobile

le găsiți la

IGNAT STEINER

Str. Avram Iancu No. 1. Oradea
(la subsol).

Toată elita Oradei și toți intelectualii își dau întâlnire la
Cafeneaua

ELITE

unde concertează zilnic dela 6-8 și dela 9-1 capela militară

2-12

Vă îmbrăcați elegant și ieftin la marele magazin de îmbrăcăminte

ARMIN SCHÖNBERG

fost

M. NEUMANN

din Piața Regina Maria No. 4.
ORADEA

2-2

TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA

ROMÂNEASCĂ SOC. PE ACȚII

ORADEA

SECȚIA TIPOGRAFIA
STR. ALEA ROMEI No. 2.
TELEFON No. 87.

SECȚIA LIBRĂRIA
BUL. REG. FERD. No. 11.
TELEFON No. 105.

**Aranjată cu cel mai
variat și modern
material. Execută
prompt și cu pre-
țurile cele mai mo-
derate: Ziare, Bro-
șuri, Reviste, Afișe,
Bilanțuri, Anunțuri,
Inviări, Registre,
Cărți de vizită și tot
felul de lucrări în a-
ceastă branșă.**

**Asortată cu tot
felul de cărți didac-
tice și rechizite șco-
lare; reviste și
cărți literare și de
știință, românești și
străine, furnizează
cu prețuri de con-
curență: Hârtie, Cre-
ioane, Tocuri, Penițe
și Materiale pentru
Bănci și Birouri.**

LEGĂTORIE DE CĂRȚI

Face orice lucrări în această branșă